TYÖTTÖMIEN KESKUSJÄRJESTÖN LAUSUNTO HE 29/2019 VP HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2020

Asia: Työttömien Keskusjärjestön lausunto eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaostolle koskien Hallituksen esitystä 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020

Työ- ja elinkeinojaosto on pyytänyt lausunnon antajia kiinnittämään alla oleviin kokonaisuuksiin:

Teema: Pl 32 - Vuoden 2020 valtion talousarvioehdotuksen työllisyyden edistämisen määrärahat, toimenpiteet ja niiden vaikutusten arviointi - erityisesti alla olevat kokonaisuudet.

Työvoimapalvelujen alueelliset kuntakokeilut ja kuntakokeilun kriteerit

Valitettavasti emme löytäneet työvoimapalvelujen alueellisista kuntakokeiluista lukuja tai kriteereitä valtion talousarvioehdotuksesta (teema pl 32 tai ylipäätään koko valtion talousarvioehdotuksesta hakusanoja käyttämällä). Olemme kiinnostuneita tiedoista, kuinka paljon tähän kokonaisuuteen käytetään rahaa ja mitkä ovat kriteerit.

Työttömien Keskusjärjestö katsoo, että oleellista on, että työllisyyspalveluihin käytetään yksinkertaisesti enemmän rahaa. Edellisen hallituskauden Pirkanmaan alueen työllisyyskokeilussa merkittävintä oli, että asiakasohjauksessa oli enemmän tekeviä asiantuntijoita. Näin alueen aktivointiaste nousi merkittäväsi ja työttömiltä tuli keskimäärin hyvää palautetta.

Työttömien Keskusjärjestö toivoo, että kokeiluista siirrytään käytäntöön viimeistään tämän hallituskauden lopulla. Vastuuta työllisyyspalveluista on palloteltu liian kauan ja pitkäaikaistyöttömien palvelut ovat edelleen heikolla tasolla.

Ratkaisuja työllistymisen ongelmiin ja osaajapulaan

Koulutuksen puute on tilastollisesti merkittävin työllistymisen haaste. Työllistymisen ongelmiin liittyy olennaisesti myös työstä maksettava palkka sekä kohtaanto-ongelmat. Työnhakijan näkökulmasta tietoa on tarjolla, mutta palapelin kokoamiseen tarvitaan asiantuntija-apua.

Työttömien Keskusjärjestö katsoo, että osaajapulaan voidaan myös vaikuttaa yhteistyön tiivistämisellä työnantajien, työnhakijoiden, koulutuslaitosten ja viranomaistoimijoiden kesken.

TE-toimistojen osalta oma-asiointipalvelua voidaan esimerkiksi kehittää siten, että työvoimapulaa kärsivät yritykset voivat tehdä näkyvämmäksi sen, miten kaivattua asiantuntemusta voidaan hankkia ja missä ajassa asiantuntemus on saatavissa. Tämä olettavasti vaikuttaa työnhakijoiden motivaatioon opiskella tarvittavat taidot.

Työttömien Keskusjärjestö ry
Rahakamarinportti 3 A, 3. krs, 00240 Helsinki. Puh. 040 547 7090 • Y-tunnus 1003909-9
www.tyottomat.fi • etunimi.sukunimi@tyottomat.fi tai toimisto@tyottomat.fi

Täydennyskoulutuksia käyttävät jo koulutusta saaneet. Markkinointia tulisi suunnata enemmän myös heille, jotka eivät ole saaneet riittävää koulutusta. Lisäksi täytyy vahvistaa työttömien mahdollisuuksia suorittaa aikuisiällä perusopintoja, jos ne puuttuvat.

Koulutuslaitosten tulee tiedottaa hakuprosessien yhteydessä mihin tehtäviin työllistytään (yleisesti näin tehdään) ja millä prosentilla työllistytään kyseisistä koulutusohjelmista (ei niin näkyvillä), jotta työnhakijat tunnistavat paremmin eri alojen työllistymisen mahdollisuudet ja riskit.

Osatyökykyisten työllistymisen toimenpiteet ja vaikutukset

Erittäin hyvä, että työkykyohjelmaan panostetaan näkyvästi. Kun työkykyohjelma konkretisoituu, siihen on helpompi ottaa kantaa.

20 työkykykoordinaattorin palkkaaminen ei ratkaise työllistymisen ongelmia. Mutta jos he toimivat kouluttajina muille asiantuntijoille edistäen laadukkaampaa asiakaspalvelua, pitkällä tähtäimellä on mahdollista edistää kulttuuria, jossa tunnistetaan asiakkaiden palvelutarpeiden järjestys nykyistä paremmin.

Tavoitteena tulee olla, että suurimmalla osalla työvoimaviranomaisia on työkykykoordinaattorin taidot. Työtä tulee rakentaa siten, että palveluohjaus toteutetaan yli ministeriöiden välisten rajapintojen asiakkaiden tarpeiden pohjalta. Ideana on, että asiakkaiden tarpeet määrittelevät, minkä ministeriön palveluja tarvitaan, ja mikä on palvelujen järjestys.

Työperäisen maahanmuuton kehittäminen ja kipupisteet

Työperäisen maahanmuuton kipupisteinä ovat vahvasti työnantajien asenteet. Vieraskielisten integroituminen Suomeen on erittäin haastavaa, koska Suomessa edellytetään suomen kielen tarkkaa osaamista ja julkisissa viroissa edellytetään kaksikielisyyttä. Ulkomailla suoritettujen tutkintojen arvostus on Suomessa heikkoa (suomalaisillekin). Näihin asioihin voidaan etsiä ratkaisuja, jos on tahtotilaa.

Työperäistä maahanmuuttoa hidastavat myös viranomaisten kankeat ja hitaat lupakäytännöt. Suomessa työluvan saaminen saattaa kestää laittoman kauan yli 4 kuukautta (pahimmillaan 8 kk), koska henkilökuntaa on liian vähän. Esimerkiksi vuoden 2018 haastattelun mukaan TE-toimistoissa lupia käsittelevää henkilökuntaa oli 10 ja hakijoita ETA-alueen ulkopuolelta yli 3000 henkilöä, joiden lupia piti käsitellä. Jos maahan halutaan ulkomaista työvoimaa veronmaksajiksi tasoittamaan huoltosuhdetta, niin näillä suhdeluvuilla se ei ainakaan luonnistu.
https://www.tekniikkatalous.fi/uutiset/yle-tyolupien-kasittely-suomeen-kestaa-laittoman-kauan-ministeri-lupaa-nopeaa-parannusta/2251904b-1f7a-30ec-ac97-00f292886f55

Miten tämä voi olla ylipäätään mahdollista? Suhdeluku on lähes yhtä hälyttävää ja kyseenalaista luokkaa, mitä TE-toimiston virkailijoilla on asiakkaita per virkailija.

Kielikoulutusta maahanmuuttajille tulee järjestää mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, kun Suomesta haetaan oleskelulupaa. Nyt kielikoulutusta järjestetään vasta oleskeluluvan saamisesta 3 kuukauden jälkeen. Oleskeluluvan saaminen voi kestää 6 kuukautta, eikä oleskeluluvan käsittelyaikana voi tehdä töitä. Tämän ajan voisi hyvin käyttää kielen opiskeluun ja siten päästäisiin nopeammin työelämään kiinni.

Työttömien yhdistysten toiminta luo hyvän pohjan maahanmuuttajien kielikylvyille, koska niissä puhuttu kieli on vain suomen kieli, ja kieltä opitaan työtä tehden.

Vuoden 2020 valtion talousarvioehdotuksen työllisyyden edistämistoimenpiteiden kokonaisuus ja arvio niiden yhteisvaikutuksista

Työnhaun palvelujen uudistaminen ja työnhakijan velvoitteet

Työttömien Keskusjärjestöllä ei ole riittävästi tietoa arvioida työnhaun palvelujen uudistamista tai työnhakijan velvoitteita. Työvoimapoliittisten karenssien lyhentäminen ja kohtuullistaminen vaikuttaisi todennäköisesti kuitenkin siihen, että työpaikkoja vaihdettaisiin helpommin silläkin riskillä, että joutuu työttömäksi joksikin aikaa. Tällä saattaa olla työttömien työkykyyn ja työssäjaksamiseen olevia hyvinvointivaikutuksia.

ELY-keskusten ja TE-toimistojen toimintamenot ja resurssit

TE-toimistojen toimintamenot ja resurssit ovat riittämättömät. Työttömien Keskusjärjestö on esittänyt, että hallituskauden aikana panostettaisiin pelkästään TE-palveluiden henkilöstöresursseihin 300 miljoonaa euroa lisää, jotta työttömät saisivat henkilökohtaista asiantuntija-apua työllistymisensä tueksi. Sijoittamalla henkilöstöresursseihin, olisimme lähempänä Ruotsin mallia. Työministeri on esittänyt 51 miljoonaa euroa lisää hallituskauden aikana, jolloin merkittävä harppaus jää tekemättä. Kun käytettävissä olevia resursseja olisi enemmän, pystyttäisiin tarjoamaan henkilökohtaista asiantuntija-apua nykyistä enemmän ja voitaisiin tukea kunnollista uraohjausta/uramuotoilua.

Mikäli ELY-keskuksilla olisi lisäresursseja, voitaisiin myöntää TE-toimistojen asiantuntijoille merkittävämpi budjetti tehdä harkinnanvaraisia koulutuspäätöksiä. Harkinnanvaraistesti myönnetyt luvat, ajokortit, tai muut sertifikaatit tukisi pitkäaikaistyöttömien työllistymistä.

Palkkatuen uudistus ja palkkatuen kipupisteet

Hyvä, että on tunnistettu tarve tukea kolmannen sektorin palkkatuen vaikuttavuutta tarjoamalla uraohjausta tms. palvelua palkkatukityöpaikan lisäksi. Hyvä on myös, että 4000 htv:n katto 100 % palkkatuelle poistetaan. Tulee muistaa, että on paljon niitäkin työttömiä työnhakijoita, jotka eivät pääse palkkatuella yrityksiin.

Alla tiivistettynä keinoja, joilla palkkatukea saadaan uudistettua ja palkkatuelle osoitetut määrärahat käyttöön:

-Palkkatuen keston per henkilö lisääminen

-Työllisyyspoliittisen avustuksen lisääminen – jotta olisi enemmän kolmannen sektorin hankkeita, joissa käytettäisiin palkkatukea.

-Sosiaalisten kriteereiden käyttäminen julkisissa hankinnoissa – joissa yhtenä elementtinä voisi hyödyntää myös palkkatukea (joskus työllistetään kohderyhmää ilmankin palkkatukea – eli toimii myös vaihtoehtona palkkatuen käytölle).

-TE-toimiston henkilökunnan lisääminen markkinoimaan palkkatukea sekä henkilökunnan lisääminen kohtaamaan asiakkaita, jotta heidät ohjattaisiin heille soveliaisiin palveluihin (mukaan lukien palkkatuettu työ).

-Kuntouttavan työtoiminnan rajoittaminen tai poistaminen (jos poistetaan niin kuntoutuksen kehittämistä tilalle) ja vastaavasti palkkatuen lisääminen kohderyhmälle.

-Yhteiskunnallisten yritysten tukeminen nykyistä selkeämmin – sosiaalisten yritysten lainsäädännön uudistaminen, jotta palkkatuet olisivat nykyistä kestävämpiä.

-Työsopimuslaissa olevan lisätyön tarjoamisvelvollisuuden poisto niissä tilanteissa, joissa työnantaja työllistää vaikeasti työllistettävän palkkatuella. Tämä tarjoamisvelvollisuus estää palkkatuen käyttöä niillä työnantajilta, joilla on osa-aikaisia työntekijöitä.

-Työnantajakohtaisuuden korvaaminen toimipaikkakohtaisuudella. Jos suuri työnantaja irtisanoo työntekijän yhdellä paikkakunnalla, niin se estää yrityksen palkkatuen käytön muissa toimipisteissä.

-Palkkatuen korvaavuusprosentin nostaminen madaltaisi työnantajan palkkausriskiä.

Toimenpiteet ensimmäisen työntekijän palkkaamisen kynnyksen madaltamiseksi

Onko meillä riittävästi tietoa siitä volyymista ja yrityksistä, jotka kipuilevat ensimmäisen työntekijän palkkaamisessa? Onko kyse ensisijaisesti rahasta, ajasta vai luottamuksen puutteesta? Voisiko työministeriö ylläpitää asiasta rekisteriä tms. kun tekevät muutoinkin yritysyhteistyötä?

Työttömien Keskusjärjestö katsoo, että työhönvalmennuksella voidaan madaltaa kynnystä ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen. Etenkin osatyökykyisten palkkaamisen kohdalla tätä apua voidaan tarvita, mutta muutoinkin. Jos tehdään etsivää yritysyhteistyötä, niin viranomainen voisi olla tukemassa ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen liittyvissä kipupisteissä.

Helsingissä 24.10.2019

Työttömien Keskusjärjestön puolesta,

Jukka Haapakoski

Toiminnanjohtaja
Työttömien Keskusjärjestö
Rahakamarinportti 3 A, 3. krs
00240 Helsinki
jukka.haapakoski@tyottomat.fi
Y-tunnus: 1003909-9
+358 50 577 2580